

checklist

Meerjarig investeringsplan openbaar domein

periode 2026 - 2031

vvs

SITUERING

Het gemeentelijke meerjarenplan is dé motor voor investeringen in gemeentelijke infrastructuur en openbaar domein. Elke nieuwe bestuursploeg maakt in het eerste jaar van de gemeentelijke bestuursperiode een meerjarenplan op voor de komende 6 jaar. De gemeentebesturen, verkozen eind 2024, maken dus in de loop van 2025 hun meerjarenplan op voor de periode 2026-2031.

Met deze nota biedt VVSG de lokale besturen een niet-limitatieve checklist van afwegingen die gemeenten kunnen/moeten maken om te komen tot een 6-jarig investeringsplan.

Voor vragen of suggesties voor verbeteringen neem je contact op via info@vvsg.be.

INHOUD CHECKLIST

1. Inrichting, toestand en ambities publieke ruimte	3
2. Rioloopgave	4
3. Mobiliteit.....	5
4. Klimaatadaptatie, waterbeleid en groenbeheer	6
5. Investeringen door derden in het openbaar domein.....	8
6. Bijkomend openbaar domein.....	9
7. Onderhoud en kwaliteitssprong gemeentelijke infrastructuur.....	9
8. Circulariteit.....	10

1. Inrichting, toestand en ambities publieke ruimte

☐ Investerings in het openbaar domein die de gemeente deze beleidsperiode wil uitvoeren

De gemeente kan hierin op verschillende manieren keuzes maken. Hieronder een voorbeeld van verschillende onderdelen van het openbaar domein die je kan bekijken en de afwegingen die je daarvoor kunt maken. Dit voorbeeld is gebaseerd op een methodiek beschreven in: 'P. Van de Veire, E. Debruyne, D. Stove, 'Wegenwerken en rioleringen, procedures en systematiek, een lokaal praktijkboek', Politeia, 2010'

Verskillende aspecten	Voor elk aspect af te wegen
Rijweg	Bestaande toestand
Fietsinfra	Afstand tot wensbeeld (oa inrichtingsprincipes voor lokale wegen ¹ , toegankelijkheid ² , rekening houdend met kwetsbare groepen, inclusie, diversiteit samenleving, gezondheid en welzijn, veiligheid, ...)
Voetgangersinfra	Belang van dit deel infrastructuur op die locatie (hoeveel hinder voor hoeveel personen als dit niet goed functioneert)?
Afvalwaterinfra	
(Regen)water(infra)	
Parkeerinfra	
Ruimtelijke beleving	
Openbaar groen	
Openbare verlichting	
Constructies op het openbaar domein (vb. straatmeubilair)	

¹ [Inrichtingsprincipes voor lokale wegen](#); ² [Toegankelijkheid](#)

Naast de eigen gemeentelijke prioriteiten zijn er sectorale vragen/doelen/verplichtingen vanuit de centrale overheden, investeringen door derden in het openbaar domein en engagements die de gemeente voorheen reeds zelf aanging, zoals uitspraken in plannen. Een niet limitatief overzicht vind je in de volgende hoofdstukken.

Ook de [duurzame ontwikkelingsdoelen \(SDG's\)](#) kunnen een insteek zijn. Hier vind je de meer intergrale doelen. Doelstellingen per sector staan onder de sectorale titels.

SDG 11 Duurzame steden en gemeenschappen

- ☐ 11.3 Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen
- ☐ 11.7 Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap

SDG 9 - Industrie, innovatie en infrastructuur:

- ☐ 9.1 Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen.
- ☐ 9.4 Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectieve mogelijkheden

SDG 12 - Verantwoorde consumptie en productie

- ☐ 12.7 Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten

Mogelijke opportuniteiten door investeringsplan openbaar domein te bekijken met SDG-bril:

- Samenbrengen van experts uit verschillende diensten (bv ook vanuit sociale invalshoek ikv bereikbaarheid en inclusie)
- Bestaande duurzaamheidsinitiatieven versterken en nieuwe pistes verkennen
Bv SDG 2 'geen honger': gaat ook over manier waarop we voeding produceren. Is er bij herinrichting openbaar domein mogelijkheid om volkstuintjes te organiseren?
Bv SDG 4 en 12, subdoelstelling over educatie voor duurzame ontwikkeling: is er mogelijkheid om educatief element toe te voegen, bv rond biodiversiteit, blote voetenpad met leerrijke stops, bv 'fietsexamen'-route, ...
Bv SDG 8 (eerlijke verloning, veilige werkomstandigheden) en SDG 12 (duurzaam aankopen): vanwaar komt het materiaal dat we gebruiken, bv natuursteen --> krijgen arbeiders eerlijk loon, geen kinderarbeid, ... (denk maar aan trustone initiatief), bv straatmeubilair met circulaire materialen en assemblages

De VVSG heeft een ruim ondersteuningsaanbod voor lokale besturen over de SDG's. www.vvsg.be/sdgs. Oa pagina rond **SDG's en beleid**, met informatie over bv omgevingsanalyse, meerjarenplan, en de koppeling tussen SDG's en beleidsdomeinen.

2. Rioolopgave

☐ Afstemming rioolprojecten en wegnis/openbaar domein

De weg boven de riool moet minstens hersteld worden in bestaande toestand en in het overgrote deel van de projecten zal de gemeente een rioolproject combineren met opwaardering van het openbaar domein. Daarom is de rioolopdracht mee sturend in het investeringsprogramma en zal omgekeerd ook de aanpak van het openbaar domein de rioolopdracht mee aansturen.

Indien de gemeente zelf rioolbeheerder is, gebeurt de afstemming intern. Indien de gemeente rioolbeheer uitbesteedde, is er nauwe afstemming tussen de gemeentelijke wegendienst en de gemeentelijke rioolbeheerder (wie de gemeentelijke riolen beheert in uw gemeente vind je op de website van [AquaFlanders](http://AquaFlanders.be) en de [VMM](http://VMM.be)). Met [AquaFin](http://AquaFin.be) stemt de gemeente af voor de koppeling met het bovengemeentelijke collectorennet.

☐ Rioolprojecten opgenomen op het rioolsubsidieprogramma: **GIP** rioolsubsidies (=gemeentelijk investeringsprogramma = rioolsubsidieprogramma)

- Een overzicht voor uw gemeente staat in de [AWIS](http://AWIS.be) (module projecten)
- Bij langere doorlooptijd zakt het subsidiepercentage. Bij te lange doorlooptijd kan de subsidie wegvallen.

☐ Rioolprojecten en IBA's ifv **GUP projecten (gebiedsdekkend uitvoeringsplan riolering) en reductiedoelen huishoudelijk afvalwater**

- Klik met de informatieknoop in het [geoloket zoneringsplannen](http://geoloket.be) op je gemeente. Dan vind je alle info voor je gemeente en kan je doorklikken naar de GUP projecten en reductiedoelen
- Neem de reductiedoelen zo maximaal mogelijk mee in het meerjarenplan en zorg ook dat het ambitieniveau in het meerjarenplan effectief haalbaar is. Samen met de opmaak van het gemeentelijk meerjarenplan moeten de gemeente en haar gemeentelijke rioolbeheerder (indien de gemeente het rioolbeheer overdroeg) een 6-jarig meerjarenplan rioolbeheer opmaken. De VMM zal dit meerjarenplan toetsen op ambitieniveau (oa is er voldoende ingezet op het behalen van de reductiedoelen). Bij te laag ambitieniveau kan de Vlaamse overheid eisen om het meerjarenplan bij te sturen. Als de gemeente de reductiedoelen niet haalt is het daarom aangewezen om in de loop van de opmaak van het meerjarenplan te toetsen met de VMM en niet te wachten tot het einde van het jaar. Eens het meerjarenplan rioolbeheer is goedgekeurd zal de VMM toetsen of het ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Bij niet uitvoering van de [rioolverplichtingen](http://rioolverplichtingen.be) heeft Vlaanderen handhavingmechanismen (blokkeren middelen waterfactuur of ambtshalve uitvoering door een derde op kosten van de gemeente).

Klasse waterlichaam	% van het reductiedoel te halen tegen
1	100% gehaald in 2021
2 of 3	100% tegen 2027
4	50% tegen 2027; 100% tegen 2033
5 of 6	33% tegen 2027; 66% tegen 2033; 100% tegen 2039

Klasse waterlichaam = gebiedsgerichte prioritering (zie [tabel reductiedoelen per gemeente](#))

- Een mix van gemeentelijke en bovengemeentelijke projecten (rioolinvesteringen en optimalisaties in het rioolstelsel) zorgen voor het halen van de reductiedoelen. Vlaanderen zal toetsen of je gemeente de reductiedoelen haalt. De mix van projecten om dat te bereiken is de keuzevrijheid van gemeenten en rioolbeheerders. In onderling overleg tussen, de gemeente, rioolbeheerder en Aquafin kan je zoeken naar de meest ideale mix van maatregelen.

☐ **Afstemming met Aquafin voor koppeling Aquafin collectorennet en gemeentelijk rioolnet – contacteer Aquafin (rol matchmaker)**

☐ **Reserveprojecten (indien andere geplande projecten teveel vertragen)**

☐ **Mijlpalen asset management rioolbeheer : rioolinventaris, risicokaarten inspectieplan**

☐ **Impact gemeentelijke overstorten**

Prioritaire gebieden ifv BVR gemeentelijke rioolopdracht

Aanpak overstorten ifv herziene Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater

☐ **Maatregelen in het bestaande rioolstelsel (obv risico-inschatting en inspecties (zie mijlpalen asset management), wateroverlast, knelpunten, overstortwerking, ...)**

SDG 6 - Schoon water en sanitair

☐ 6.3 Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilig hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd

3. Mobiliteit

☐ Infrastructuurmaatregelen uit het gemeentelijk mobiliteitsplan

☐ Infrastructuurmaatregelen uit het [regionaal mobiliteitsplan](#) (goedgekeurd door de vervoerregio)

☐ Voetgangersinfra

☐ Fietsinfra

☐ Halte- en Hoppin-infra

☐ Rijweg

☐ Parkeerinfra

☐ Welke investeringen plannen Vlaamse entiteiten met ook een gemeentelijk aandeel?

☐ Voor welke gemeentelijke investeringen moeten ook Vlaamse entiteiten volgen?

De entiteiten onder het beleidsdomein MOW bundelen hun investeringsplan in het geïntegreerd investeringsprogramma MOW (GIP MOW). De Vlaamse regering richtte in 2024 een investeringscel op om een geïntegreerd investeringsplan van alle Vlaamse mobiliteitsdiensten tot minstens 2029 (overeenstemmend met de duur van de Vlaamse legislatuur) op te maken.

☐ Heeft de gemeente voldoende zicht op de investeringsplannen van onderstaande entiteiten onder MOW en hebben deze entiteiten voldoende zicht op de gemeentelijke plannen?

Indien niet, contacteer je accountmanager bij de desbetreffende entiteit of contacteer je contact bij de vervoerregio

- ☐ Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) : contacteer jouw AWV-regiomanager
- ☐ De Werkvennootschap (coördineert heel grote en complexe projecten)
- ☐ Leefbaar Antwerpen door Innovatief Samenwerken (Lantis)
- ☐ Departement Mobiliteit en Openbare Werken : contacteer jouw MOW-mobiliteitsbegeleider
- ☐ De Vlaamse Waterweg
- ☐ De Lijn : contacteer jouw De Lijn-vervoerregiomanager
- ☐ Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust

☐ **Infrastructuurmaatregelen van NMBS – Infrabel met impact op het gemeentelijk openbaar domein en vice versa**

SDG 11 Duurzame steden en gemeenschappen, is wat het vertrekpunt

☐ 11.2 Tegen 2030 toegang voorzien tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, waarbij de verkeersveiligheid verbeterd wordt, met name door het openbaar vervoer uit te breiden, met aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met een handicap en ouderen

☐ 11.6 Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer

SDG 3 - Goede gezondheid en welzijn

☐ 3.6 Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren

4. Klimaatadaptatie, waterbeleid en groenbeheer

☐ Infrastructuurmaatregelen (inclusief natuur en groen) uit het gemeentelijk hemelwater – en droogteplan

☐ Infrastructuurmaatregelen (inclusief natuur en groen) uit het gemeentelijk klimaat(adaptatie)plan (zie website gemeente)

☐ Adaptatiewerven (extra groen en bomen, bijvoorbeeld volgens de 3-30-300 regel; extra ontharding; extra wateropvang; ...) uit het lokaal energie – en klimaatpact

Investeringsplan door de gemeente of met een aandeel voor de gemeente in

☐ Grachten en waterlopen, wadi's, poelen/vijvers beheerd door de gemeente,

☐ Erosiebestrijdingswerken uit het gemeentelijk erosiebestrijdingsplan

☐ Groenzones, parken, recreatiedomeinen, publieke speelzones, begraafplaatsen, landinrichting, ... zie ook

☐ het lokaal groenplan,

- ☐ het lokaal bomenplan
- ☐ ...

Heeft de gemeente voldoende zicht op de plannen van onderstaande mogelijke partners en hebben die partners voldoende zicht op de gemeentelijke plannen?

Waterloopbeheerders op het grondgebied van de gemeente

- ☐ VMM
- ☐ provincie
- ☐ polders en wateringen
- ☐ waterschappen (zodra opgericht)

Publieke 'landbeheerders' op het grondgebied van de gemeente

- ☐ Agentschap Natuur en Bos
- ☐ Vlaamse Landmaatschappij

Gebiedscoalities

- ☐ referentieregio's
- ☐ regionale landschappen

☐ Water-land-schap

☐ Onderdeel van een TOP-regio of ander gebiedsgericht project

....

Private landbeheerders op het grondgebied van de gemeente

- ☐ natuurverenigingen (vb. Natuurpunt)
- ☐ bosgroepen
- ☐ ...

☐ Acties uit de stroomgebiedbeheerplannen (2022-2027) met de gemeente als initiatiefnemer of met een aandeel voor de gemeente. Ondertussen start ook de opmaak van de stroomgebiedbeheerplannen 2028-2033

☐ Gemeentelijke investeringen in publiek toegankelijke punten voor drinkwater en sanitair, ook voor

- ☐ kwetsbare doelgroepen
- ☐ minder mobiele personen

SDG 1 Geen armoede

☐ 1.5 Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaatgerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken

SDG 6 - Schoon water en sanitair

☐ 6.1 Tegen 2030 komen tot een universele en gelijke toegang tot veilig en betaalbaar drinkwater voor iedereen

☐ 6.2 Tegen 2030 komen tot toegang tot gepaste en degelijke sanitaire voorzieningen en hygiëne voor iedereen en een einde maken aan openbare ontlasting, waarbij speciale aandacht wordt besteed aan de behoeften van vrouwen en meisjes en mensen in kwetsbare situaties

☐ 6.3 Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd

☐ 6.6 Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren

SDG 13 - Klimaatactie

- ☐ 13.1 De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen

SDG 15 - Leven op het land

- ☐ 15.3 Tegen 2030 de woestijnvorming tegengaan, aangetast land en gedegradeerde bodem herstellen, ook land dat wordt aangetast door woestijnvorming, droogte en overstromingen, en streven naar een wereld die qua landdegradatie neutraal is
- ☐ 15.5 Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen
- ☐ 15.9 Tegen 2020 ecosysteem- en biodiversiteitswaarden integreren in nationale en plaatselijke planning, ontwikkelingsprocessen, strategieën en plannen inzake armoedebestrijding

5. Investerings door derden in het openbaar domein

- ☐ Uitwisseling van informatie tussen nutsmaatschappijen en de gemeenten ivm afstemming van de meerjarenplannen – minstens 1 overleg meerjarenplan

Wie betrekken? Naast de publieke investeringsmaatschappijen die in voorgaande hoofdstukken reeds aan bod kwamen investeren ook verschillende nutsmaatschappijen in publieke netwerken in het gemeentelijk openbaar domein. Het kan gaan om onderstaande nutsvoorzieningen

- ☐ drinkwaterleidingnet ([via de website van Aquaflanders](#) vind je de drinkwatermaatschappij in je gemeente)
- ☐ energie en elektriciteit (Fluvius, Elia, Fluxys)
- ☐ telecom-operatoren van een openbaar netwerk (Proximus, Wyre, Fibernet, ...)
- ☐ warmtenetten
- ☐ ... wie betrokken is voor het grondgebied van je gemeente kan je detecteren via [GIPOD](#) en [KLIP](#)

Afspraak uit [code nuts](#) hf10: "Bij de opmaak van hun meerjarenplanning engageren de gemeenten en opdrachtgevers van werken in het openbaar domein zich om informatie, van zodra bekend, uit te wisselen met de betrokken partijen om, daar waar dit wenselijk is, de meerjarenplanning en de budgetten zoveel als mogelijk op elkaar af te stemmen.

Zij geven concrete projecten die men reeds kan aanduiden op kaart en die gebudgetteerd worden in de meerjarenplanning, bij voorkeur in in de GIPOD tool meerjarenplanning.

Bij de opmaak van de gemeentelijke meerjarenplanning (het eerste jaar van de gemeentelijke legislatuur) organiseert de gemeente hiertoe minstens één overlegmoment met de betrokken opdrachtgevers van werken in het openbaar domein. Dit kan door de meerjarenplanning als agendapunt op te nemen in de reeds geplande jaarlijkse overlegmomenten met de verschillende partners of door er een concreet overleg voor te organiseren. Wie betrokken is, kan in eerste instantie gedetecteerd worden via GIPOD en KLIP. Ook alle wegbeheerders en openbare vervoersmaatschappijen en de politiediensten kunnen worden uitgenodigd. De betrokken opdrachtgevers delen de hen bekende gegevens inzake de door hen reeds geplande projecten mee.

Vragen om te stellen

- ☐ Volgen alle nutsmaatschappijen de gemeentelijke investeringen in riolen en wegenis?
- ☐ In welke mate wil de gemeente zelf meegaan met geplande 'loutere nutswerken' en dat dan bijvoorbeeld opnemen in het gemeentelijk voetpadenplan of eventueel het 'loutere nutswerk' verbreden tot een gemeentelijk wegenwerk

- ☐ Doen de nutsmaatschappijen bij 'loutere nutswerken' voldoende inspanningen om de verschillende netwerken in synergie (samen in 1 sleuf) aan te leggen? Moet de gemeente daar extra op aansturen?
- ☐ Circulariteit: Bij meerdere nutsleidingen in 1 sleuf moet de bovenbouw slechts één keer definitief hersteld worden

6. Bijkomend openbaar domein

In heel wat gemeenten breidt het openbaar domein de komende jaren verder uit, weliswaar dankzij de 'bouwshift' in een steeds trager tempo.

Breng in kaart waar de nieuwe verkavelingen met bijkomende openbaar domein ('wegenis') zich situeren én welke 'greenfields' alsnog zijn of worden herbestemd voor wonen en werken. Schat in hoe groot de kans is dat deze gebieden de komende legislatuur ook daadwerkelijk worden ontwikkeld.

Dit kan door:

- ☐ Na te gaan welke verkavelingsvergunningen met bijkomende wegen zijn vergund en die dus naar alle waarschijnlijkheid zullen worden gerealiseerd en waarvan het openbaar domein wordt overgenomen door de gemeente.
- ☐ Aan de hand van het structuurplan, het ruimtelijk beleidsplan en ruimtelijke uitvoeringsplannen na te gaan of er bijkomende gebieden zijn aangewezen voor wonen en bedrijvigheid. Ga na welke impact deze nieuwe gebieden hebben voor zover ze naar alle waarschijnlijkheid in de loop van de nieuwe legislatuur worden gerealiseerd en waarvan het openbaar domein dus door de gemeente wordt overgenomen.

7. Onderhoud en kwaliteitssprong gemeentelijke infrastructuur

Naast budgetten voor investeringen in het openbaar domein, zijn er ook middelen nodig voor het onderhouden van de gemeentelijke infrastructuur of het tegemoet komen aan de stijgende verwachtingen van bewoners en bedrijven. Denk aan:

- ☐ Wegenis en openbaar domein
- ☐ Riolering (zie asset management rioolbeheer)
- ☐ publieke grachten, baangrachten, gemeentelijke waterlopen, gemeentelijk water, gemeentelijke wadi's; ...
- ☐ groenzones, parken, recreatiedomeinen, publieke speelzones, begraafplaatsen
- ☐ ...

Schat hierbij ook in welk openbaar domein er bij komt

SDG 15 - Leven op het land

- ☐ 15.8 Tegen 2020 maatregelen invoeren om de invoering van invasieve uitheemse soorten in land- en waterecosystemen te beperken en hun impact op aanzienlijke wijze te beperken, en de prioritaire soorten controleren of uitroeien

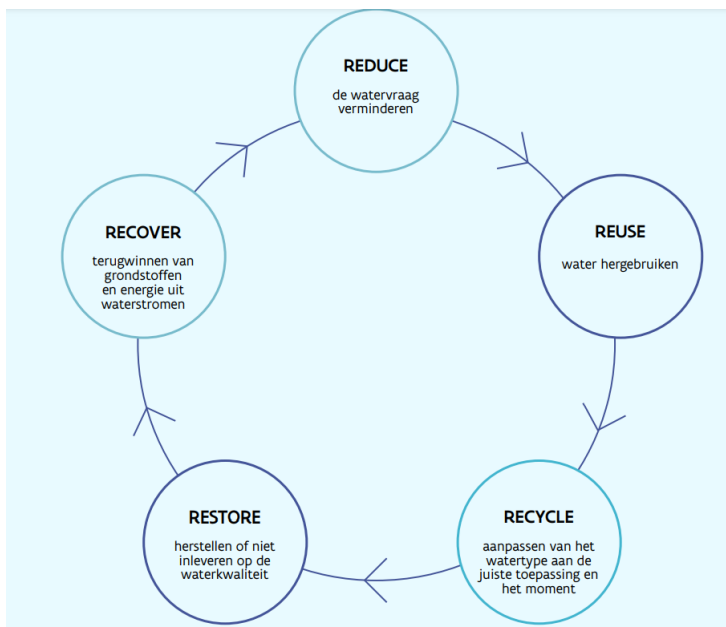
8. Circulariteit

- ☐ Kan je kiezen voor oplossingen met minder materiaal, met efficiënter materiaalgebruik of voor groenblauwe oplossingen (vb. grachten of wadi's ipv een regenwaterriool, ...)
- ☐ Kan je materialen hergebruiken bij de investering?
- ☐ Kan je de hemelwatercomponent in de investeringen zo ontwerpen dat je de waterkringloop maximaal sluit? Cfr. de ladder van lansink van het hemelwater.

Bron figuur: Opmaak hemelwater- en droogteplan, Blauwdruk, CIW.

- ☐ Voldoet de investering aan de principes van circulair watergebruik uit de Uitdagingenbundel circulair integraal waterbeleid?

VVSG

Een uitgave van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
VVSG vzw • Bischoffsheimlaan 1-8 • 1000 Brussel
maart 2025